

JULIJA MENDEL

TAISTELU VAPAUDESTA

Ukrainan tie kohti demokratiaa ja rauhaa

DOCENDO

Julija Mendel

TAISTELU VAPAUDESTA

UKRAINAN TIE KOHTI
DEMOKRATIAA JA RAUHAA

Suomentanut Antti Immonen

DOCENDO

Sitaatti Taras Ševtšenkön runosta ”Uni” on teoksesta Taras Ševtšenko, *Ukraina. Valitut runot*. Toimittanut ja suomentanut Alla Bondarenko. Oppian, Helsinki, 2022, s. 34.

Kiitokset Jouni Vaahteralle asiantuntija-avusta nimien translitteroinnissa.

Suomennoksen copyright © Antti Immonen ja Docendo 2022

Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Englanninkielinen alkuteos *The Fight of Our Lives: My Time with Zelenskyy, Ukraine's Battle for Democracy, and What It Means for the World* © Julija Mendel

ISBN 978-952-382-485-0

Painettu EU:ssa

*Viimeisellä tuomiolla me kysymme:
miksi te sallitte kaiken tämän?*

Ja kaikki vastaa: miksi te sallitte kaiken tämän?

– ILYA KAMINSKY, DEAF REPUBLIC

SISÄLLYS

MODERNIN JA ITSENÄISEN UKRAINAN LYHYT HISTORIA	9
TEKIJÄN ALKULAUSE	13
ESIPUHE: TARVITSEN AMMUKSIA, EN KYTYIÄ.....	15

TAISTELU VAPAUDESTA

1 ZELENSKYIN MURSKAVOITTO PRESIDENTINVAALEISSA	29
2 EUROOPAN KÖYHIN MAA	43
3 MATKANI PRESIDENTIN LEHDISTÖSIHTEERIKSI.....	69
4 PRESIDENTIN TIIMI	95
5 RAUHAAN RAKENTAMASSA DONBASSISSA.....	113
6 LEHDISTÖ JA PRESIDENTTI	135
7 NEUVOTTELIJA	155
8 KIELEN VOIMA	165
9 OLIGARKKEJA JA VALEUTISIA.....	189
10 KUINKA DEMOKRATIASSA ELETÄÄN	213
11 DISINFORMAATIOSODAT	225
12 TAISTELU VAPAUDESTA.....	237
KIITOKSET	251
TEKIJÄSTÄ.....	253

MODERNIN JA ITSENÄISEN UKRAINAN LYHYT HISTORIA

1990: Graniittivallankumous. Graniittivallankumousta pidetään Ukrainan ensimmäisenä suurena poliittisena mielenilmauksena, jolla vastustettiin Ukrainan pysymistä osana Neuvostoliittoa, vuoden 1917 bolševikkivallankumouksesta alkunsa saanutta kommunistista valtiota.

24.8.1991: Neuvostoliiton romahtaminen. Ukrainan itsenäisyysjulistus, joka vahvistettiin kansanäänestyksellä joulukuun 1. päivänä.

1994, KESÄ- JA HEINÄKUU: Ukrainan uuden hallituksen ensimmäiset presidentinvaalit. Entinen pääministeri Leonid Kutšma voitti istuvan presidentin Leonid Kravtšukin. Ensimmäinen rauhanomainen vallanvaihdos itsenäisessä Ukrainassa.

5.12.1994: Budapestin muistio turvatakuista. Muistiolla estettiin Venäjän federaatiota, Iso-Britanniaa ja Yhdysvaltoja uhkaamasta tai käyttämästä sotilaallista voimaa tai talouspakotteita Ukrainaa, Valko-Venäjää ja Kazakstania vastaan, ”muutoin kuin itsepuolustukseksi tai YK:n peruskirjan mukaisesti”.

1996: Ukrainan perustuslaki otettiin käyttöön ja Ukrainan valuutta hryvnia (UAH) virallistettiin.

2004–2005: Oranssi vallankumous. Ukrainalaiset järjestivät valtavia mielenosoituksia presidentinvaalien aikaista korruptiota ja vaalivilppiä vastaan.

2013–2014: Ukrainan vallankumous (myös ”arvokkuuden vallankumous” tai Euro-Maidan-vallankumous). Ukrainalaiset vastustivat jälleen korruptiota ja valtionpäämiehensä Viktor Janukovytsin haluttomuutta allekirjoittaa vapaakauppasopimusta Euroopan Unionin kanssa. Kansa halusi Ukrainan liittyvän Euroopan Unioniin ja olevan osa Eurooppaa. Kansalaiset myös torjuivat Venäjän painostuksen muodostaa läheisempiä suhteita Venäjän federaatioon. Janukovyts karkotettiin, ja hän siirtyi asumaan Venäjälle.

2014, HELMI-MAALISKUU: Venäjä otti haltuunsa Ukrainalta Krimin niemimaan.

2014, HUHTIKUU: Venäjä teki sotilaallisen hyökkäyksen Donetsk ja Luhanskin alueille, Donbassin kahteen osaan. Osa Donbassia on pysynyt miehitettyinä siitä lähtien.

2014, KESÄKUU: Perustettiin Normandian formaatti -ryhmä, jotta voitaisiin neuvotella ratkaisu konfliktin lopettamiseksi. Ryhmään kuuluivat Ranskan, Saksan, Venäjän ja Ukrainan johtajat, jotka tapasivat ensi kerran Normandian maihinnousun 70. vuosipäivän yhteydessä. Alkuvaiheessa järjestettiin viisi tapaamista vuosina 2014, 2015 ja 2016.

8.6.2014: Perustettiin Ukrainan kolmenvälinen kontaktiryhmä, johon kuuluivat edustajat Ukrainasta, Venäjältä ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöelimestä. Ryhmän tarkoitus oli etsiä diplomaattista ratkaisua Donbassin alueen sotaan.

2014, SYYSKUU: Minskin sopimus vähensi merkittävästi taisteluja Donbassin sotatoimialueella. Neuvottelut, joilla näihin sopimuksiin päästiin, käytiin Minskissä, Valko-Venäjän pääkaupungissa.

2015, HELMIKUU: Laadittiin uusia rauhanturvaamistoimia ja toimenpidepaketti Minskin sopimusten toimeenpanemiseksi. Pakettia kutsutaan yleisesti nimellä Minsk II. Venäjä ei missään vaiheessa vahvistanut sitä.

2016–2019: Normandian formaatin neuvottelut lykkääntyivät kolmella vuodella.

2019, JOULUKUU: Viimeinen täysimittainen Normandian kokous. Kokouksessa olivat mukana Ranskan, Ukrainan ja Venäjän presidentit sekä Saksan liittokansleri. Tämä jälkeen pidettiin Pariisissa vuoden 2021 huhtikuussa vielä yksi kokous, johon Venäjän presidentti ei osallistunut.

2021, HUHTIKUU: Venäjä alkoi koota joukkoja (eri arvioiden mukaan 150 000–200 000 sotilasta) Ukrainan rajoille lähelle Itä-, Etelä- ja Pohjois-Ukrainaa sekä Valko-Venäjän alueelle, joka rajautuu Ukrainaan pohjoisessa.

21.2.2022: Venäjä tunnusti niin sanotun Donetskin kansantasavallan ja Luhanskin kansantasavallan, kaksi itsenäiseksi julistautunutta Donbassissa sijaitsevaa pientä valtion kaltaista organisaatiota, joita Venäjä-mieliset separatistit hallinnoivat.

24.2.2022: Venäjä hyökkäsi Ukrainaaan. Ukrainaaan kohdistettiin monitahoisia sotatoimia Venäjän, Valko-Venäjän ja kahden Ukrainasta miehitetyn alueen (Krimin ja Donbassin) suunnalta. Neljä suurinta sotatoimea olivat Kiovan offensiivi, Koillis-Ukrainan offensiivi, Itä-Ukrainan offensiivi ja Etelä-Ukrainan offensiivi. Venäjän ohjukset osuivat useisiin ukrainalaiskaupunkeihin, ja venäläiskoneet pommittivat Ukrainan kaupunkeja. Kohteina olivat sotilaallisen infrastruktuurin ja lentokenttien lisäksi myös siviili-infrastruktuuri, kuten sairaalat, koulut, ravintolat, ostoskeskukset ja kodit, ja tuhansia ukrainalaisia menehtyi. Hyökkäys pani alulle Euroopan suurimman pakolaiskriisin sitten toisen maailmansodan: noin kuusi miljoonaa ukrainalaista on joutunut jättämään kotimaansa, ja ainakin seitsemän miljoonaa ukrainalaista on joutunut siirtymään maan sisällä.

TEKIJÄN ALKULAUSE

Ukraina on ikivanha maa, jossa on ollut asutusta jo esihistoriallisista ajoista lähtien. Me ukrainalaiset pystymme jäljittämään eurooppalaiset juuremme yli tuhannen vuoden taakse asuinpaikkaan, missä sijaitsee nykyisin Kiova. Siitä syntyi suuri keskiaikainen valtio, joka sittemmin tunnettiin nimellä Kiovan Rus.

Vuosisatojen aikana Ukrainan valtava alue rikkaine viljelymaineen, aroineen, merenrantoineen ja metsineen on joutunut monenlaisten hyökkäysten kohteeksi niin maalta kuin mereltä ja miltei joka suunnalta. Ukraina on joutunut kestäämään eri valloittajien valtakausia; monet noista valloittajista ovat yrittäneet alistaa kansamme. Nuo valtakunnat ovat kadonneet jo kauan sitten, mutta meidän ainutkertaisessa ukrainalaisessa kulttuurissamme on edelleen niistä jälkiä – olemme ylpeitä identiteetistämme monikansallisena ja moniuskontoisena eurooppalaisena kansakuntana.

Me olemme ylvästä kansaa, joka itsepintaisesti haluaa säilyttää maansa vapaana ja itsenäisenä. Me haluamme määrittellä oman tulevaisuutemme demokraattisena kansana. Tuo tulevaisuus alkoi vuonna 1991, kun Ukraina julistautui itsenäiseksi hajoavasta Sosialistisesta neuvostotasavaltojen liitosta (SNLT) ja lähti rohkeasti kulkemaan omaa tietään alistumatta Venäjälle. Juuri silloin alkoi minun tarinani – ja itsenäisen Ukrainan tarina.

Nyt meitä vastaan on jälleen kerran hyökännyt raakalaismainen vihollinen. Koko olemassaolomme on uhattuna, mutta vapaudentahtoamme ei nujerreta.

ESIPUHE: TARVITSEN AMMUKSIA, EN KYTYIÄ

KIOVA, HELMIKUUN 24. PÄIVÄNÄ 2022

Heräsin räjähdysten ja ilmahälytys sireenien ääniin. Minä ja poikaystäväni Pavlo, joka toimi energiaministeriössä neuvonantajana, tiesimme hälytyksestä ennakkoon. Edellisiltana ystävämme Anton Gerastšenko, sisäministerin neuvonantaja, oli kertonut meille, että venäläiset aloittaisivat hyökkäyksensä aamulla. Hänen mukaansa meillä olisi alle vuorokausi aikaa. Hän oli oikeassa.

Vatsaani kouristeli, ja pääni tuntui sumuiselta. Sitten adrenaliini teki tehtävänsä. Selailin välittömästi internetiä saadakseni selville, mitä oli tekeillä. Näin, että Putinin ”erikoisoperaatio Ukrainan puhdistamiseksi natseista” oli alkanut aamuneljältä, mikä muistutti meitä samaan kelloon aikaan alkaneesta Saksan hyökkäyksestä Ukrainaan toisen maailmansodan aikana 22.6.1941. Äitini soitti kello viideltä. Hän ei voinut uskoa tapahtumia todeksi. Hän kertoi, että kotikaupunkini H’ersonin ympärillä oli räjähdellyt. H’erson sijaitsee noin 600 kilometriä Kiovan eteläpuolella lähellä Mustaamerta ja Asovanmerta. Minä vartuin H’ersonissa, ja vanhempani asuvat siellä edelleen. Muut sukulaiset, joiden kanssa juttelin, vahvistivat äitini sanat. Aamu kuudelta, jolloin Putin julisti televisiossa hyökkäyksen alka-

neeksi, tankit liikkuivat jo Ukrainaan idässä. Venäjän sota-koneet olivat alkaneet pommittaa materiaalivarastoja, infrastruktuuria ja jopa siviilikoteja maamme kuudellatoista hallintoalueella.

Kytkin television päälle. Russia24, Ukraine24, CNN ja verkkomediat, kuten Ukrainan Pravda, olivat kaikki räjähtäneet täyteen tarinoita siitä, mitä maassamme tapahtui – niin Itä-, Etelä-, Pohjois-, Keski- kuin jopa Länsi-Ukrainassa. Venäläismediat levittivät suunnattomasti propagandaa, jolla he pyrkivät oikeuttamaan raakaa ja kynnistä hyökkäystään. Nähdessäni venäläisen median syyttämää disinformaatiota aloin twiittailla siinä toivossa, että saisin kerrottua totuuden tapahtumista. Toimittajat alkoivat soitella puolenpäivän tietämällä, ja annoin lukuisten maiden tiedotusvälineille haastatteluja haastattelujen perään. Monet tiesivät ottaa minuun yhteyttä, koska olin toiminut Ukrainan presidentin lehdistösihteerinä – pestissä, josta olin luopunut vain alle vuotta aikaisemmin.

Aivoni kieltäytyivät edelleen hyväksymästä tätä uutta todellisuutta, vaikka ne samaan aikaan rekisteröivät räjähdysten ja ilmahälytyssireenien ääniä. Pavlo ja minä olimme pakanneet kaiken varalta laukut, mutta emme olleet tarkistaneet, missä naapurustomme pommisuojat sijaitsivat. Paikalliset viranomaiset olivat antaneet meille viikkoa aikaisemmin kartan, johon ne oli merkitty, mutta emme olleet kuvitelleetkaan, että joutuisimme todella käyttämään sitä.

Pieni kerrostaloasuntomme sijaitsi kaupungin rehevällä eteläpuolella opiskelijoiden suosimalla alueella, jolla oli suuria kerrostaloja. Ikkunoista näimme ulos puistoon ja valtielle, jolle alkoi muodostua melkein heti ruuhkaa. Ihmiset yrittivät kiireen vilkkaa paeta kaupungista. Päätimme jäädä

vielä, tankata automme ja tarkistaa, että olimme varmasti pakanneet mukaamme vaatteemme ja lääkkeet. Hermomme olivat niin kireällä, ettemme kyenneet syömään mitään, mutta onnistuimme juomaan vähän vettä.

Seuraavana aamuna katkonaisen unen jälkeen räjähdykset herättivät meidät uudelleen. Hyppäsin jalkeille ja kiljaisin: ”Nouse ylös! Juokse! Juokse!” Jyly oli korvia huu- maava. Tuntui siltä kuin raketit olisivat sinkoilleet suoraan ikkunasta sisään. Taistelu oli nyt eiliseen verrattuna paljon lähempänä, ja ikkunan ulkopuolella näimme jälleen kau- pungista lähtevien autojen pitkän letkan. Silloin päätimme jättää Kiovan ja lähteä Länsi-Ukrainassa sijaitsevaan Lvivin kaupunkiin.

Nappasimme mukaan kaksi kissaamme, Marusjan ja Huligaanin, ja liityimme kaupungista ulos pyrkivien auto- jen jonoon. Eteneminen oli hyvin hidasta, ja liikenne pysähtyi kokonaan noin sadan kilometrin päässä Lvivistä, koska sotilaskaluston siirtelylle oli kuulemma annettu etu- sija. Useimmilla ohittamillamme bensa- asemilla ei ollut enää polttoainetta, ja matkan varrella oli lukuisia tarkas- tuspisteitä. Jossakin vaiheessa jätimme valtavyylän ja aje- limme pitkin maaseudun pikkuteitä. Päädyimme määrän- päähämme lopulta neljäkymmentä tuntia myöhemmin, kun normaalisti matka olisi kestänyt vain seitsemän tun- tia. Olimme järjestäneet itsellemme majapaikan Lvivissä eräässä ystäviemme omistamassa asunnossa. Seuraavana päivänä kävelimme kaupungilla nähdäksemme, mitä siellä oli tapahtunut. Kadut olivat enimmäkseen tyhjiä lukuun ottamatta ihmisiä, jotka jonottivat sotaväen rekrytointi- toimistoihin ja kauppoihin ostaakseen tarvikkeita edessä olevaa sotaa varten.

Illalla Pavlolla oli minulle kaksi yllätystä. Ensinnäkin hän kertoi aikovansa värväytyä sotaväkeen. Aloin itkeä. Ihailin hänen rohkeuttaan ja rakastin häntä entistä enemmän sen tähden. Tajusin myös, että hän oli lykännyt värväytymistä tuodakseen minut ensin turvaan Lviviin ennen kuin kertoi, mitä hänen pitäisi mielestään tehdä. Sitten hän kaivoi taskustaan sormuksen ja kosi minua. Koin kerralla valtavan määrän tunteita. Pällimmäisin ajatukseni kuitenkin oli, että tämän sodan piti päättyä. Meillä oli muita suunnitelmia.

Ensin meidän piti kuitenkin auttaa maatamme kaikin mahdollisin tavoin. Aloin antaa useita haastatteluja päivittäin kansainvälisille medioille yrittäen luonnehtia niille tarkasti, mitä Ukrainassa tapahtui. Minun piti ennen kaikkea taistella sitä disinformaatiota vastaan, jota hyökkääjät, Venäjän federaatio ja sen kätyrit, meille syöttivät. Pavlo, joka ei kelvannut alkuvaiheissa sotaväkeen, ryhtyi auttamaan humanitaarisen avun jakamisessa.

Monille ukrainalaisille tämä oli jo toinen kerta, kun he joutuivat pakenemaan henkensä edestä. Vuonna 2014 Venäjä oli julkeasti ottanut haltuunsa koko Krimin niemimaan Ukrainalta yhdessä vuorokaudessa ja vallannut osan Itä-Ukrainasta Donbassin alueella. Silloin ukrainalaissotilaat ja vapaaehtoiset ryhtyivät puolustamaan Donbassia, ja noin 14 000 heistä sai surmansa. Konflikti jätti miljoonat ukrainalaiset kodittomiksi ja teki heistä melkeinpä vuorokaudessa maan sisäisiä pakolaisia. Tällä kertaa kodeistaan joutuivat lähtemään vielä sitäkin useammat, mukaan lukien minä ja Pavlo, kohti Länsi-Eurooppaa.

Yhtäkkiä koko maamme olemassaolo oli uhattuna. Venäläiset pommittivat pääkaupunkiamme. Venäjä oli keskit-

tänyt miltei 150 000 sotilasta Ukrainan rajoille edellisten kymmenen kuukauden aikana ja piiritti maatani etelästä, idästä ja pohjoisesta. Venäjä oli sijoittanut joukkoja myös vieressä sijaitsevalle Valko-Venäjäälle.

Se kaikki ei vain millään uponnut tajuntaamme. Vatsaani väänsi, pääni tuntui utuiselta. Adrenaliini otti ylivallan ja mielessämme kiehui, kun yritimme hahmottaa, mitä ympärillämme oikein tapahtui. Olimme tietäneet, että Venäjän hyökkäys oli tulossa, mutta emme silti olleet todella ymmärtäneet sitä. Olimme tietäneet, että rajalle kuljetettiin joukkoja ja että Yhdysvallat oli jakanut runsaasti tiedustelutietoa kohta alkavasta hyökkäyksestä, mutta silti useimmat ukrainalaiset pitivät sitä aivan käsittämättömänä. Alle kuu-kautta aikaisemmin, 28.1.2022, presidentti Zelenskyi oli pitänyt lehdistökongferenssin, jossa hän oli kehottanut kansalaisia malttiin. Hän myös oli kehottanut meitä käymään edelleen töissä, koska maamme yritti tuolloin päästä eroon koronaviruksen aiheuttamasta laskusuhdanteesta. Ukrainan tiedusteluviranomaiset olivat esittäneet monia skenaariorioita, mutta täysimittaista hyökkäystä ei ollut missään vaiheessa odotettu. Armeija oli pitänyt sotaharjoituksia ja oli taisteluvalmiudessa. Paikallisviranomaiset olivat varustaneet pommisuojat käyttökuntoon. Kansalaisillemme oli kuitenkin kerrottu vain vähän ohjeita sen varalta, että venäläiset todella hyökkäisivät.

Keskellä näitä valmisteluja Yhdysvaltain armeija oli saanut tiedustelutietoja, joiden mukaan venäläiset suunnittelivat piirittävänsä Kiovan, salamurhaavansa Zelenskyin ja asettavansa maahamme nukkehallituksen. Yhdysvallat tarjoutui auttamaan Zelenskyiä pakenemaan maasta. Kun kuulin siitä, tiesin, ettei hän ikipäivänä suostuisi lähtemään. Olin

nähty hänen rohkeutensa, kun olin ollut hänen mukanaan matkoilla tapaamassa sotilaita Donbassin etulinjassa siellä meneillään olleen konfliktin aikana. Hän halusi aina välttämättä päästä aivan etulinjaan puhumaan sotilaille ja kätteleeseen heitä, vaikka kranaattituli osui aivan lähelle. Kerran hän jopa vei Sveitsin presidentin sillalle, jonka toisessa päässä seisoivat aseistettuja separatisteja. Joten en yllättynyt, kun kuulin hänen nyt kuuluisaksi tulleen lausahduksensa Yhdysvaltojen tarjouksesta invaasion jälkeen: ”Taistelu käydään täällä. Tarvitsen ammuksia, en kyytiä.” Tuo kommentti kimposi kaikkialle maailmaan, terästi ukrainalaisia ja sai osakseen maailman ihailun.

Helmikuun 25. päivänä, hyökkäyksen jälkeisenä päivänä, jolloin venäläiset olivat jo tunkeutuneet Kiovan kaupungin rajojen sisälle, Zelenskyi postasi maineikkaaksi tulleen videon, jossa hänen lisäksi seisoivat koko Ukrainan valtiojohto Kiovan kantakaupungin kadulla aivan kuin se olisi ollut maailman turvallisimman paikka:

Hyvää iltaa kaikille. Presidentin puolueen johtaja on tässä. Presidentin kanslian päällikkö on tässä. Pääministeri [Denys Šmyhal on tässä. [Myh'ailo] Podolyak [presidentin kanslian päällikön neuvonantaja] on tässä. Presidentti on tässä. Me kaikki olemme tässä. Henkilökuntamme jäsenet ovat kaikki tässä. Kansalaiset ovat tässä. Me kaikki suojelemme itsenäisyyttämme ja maatamme, ja se asia ei muuksi muutu. Kunnia sankareille, kunnia Ukrainalle.

Presidentti Zelenskyin laskussa ollut suosio lähti nousuun sodan alettua. Hän ei kenties ollut aiemmin ollut täydellinen johtaja. Hänellä oli ollut vaikeuksia saada aloit-

teilleen tukea, johtaa henkilökuntaansa ja luovia puoluepolitiikan karikoissa. Sodan kaaoksessa Zelenskyi kuitenkin tiesi täsmälleen, mitä hänen piti tehdä. Hänestä tuli kansamme suojelija. Hän kohotti moraaliamme ja rauhoitteli meitä. Hän kannusti armeijaa, Ukrainan kansaa ja jokaista, joka oli tyrmistynyt venäläisten epäinhimillisestä ja kauhistuttavasta hyökkäyksestä.

Kaikkien niiden vaarallisten päivien ja sodan alati pitkittyvien viikkojen aikana Zelenskyi keskusteli lähes kaikkien maailman johtajien kanssa ja piti puheita parlamentille melkein kaikilla mantereilla ilmentäen moraalista selkeyttä, jollaista ei ollut nähty kahdeksaankymmeneen vuoteen, siten toisen maailmansodan. ”Me pyydämme reaktiota, vastareaktiota tähän terroriin koko maailmalta”, hän sanoi Yhdysvaltain kongressille. Hän siteerasi Winston Churchilliä: ”Me emme anna periksi emmekä häviä.” Hänen sanansa ja tekonsa saivat osakseen ihailua ja tukea hänen maanmiestensä lisäksi kaikkialta maailmasta. Ne, jotka olivat aiemmin vähätelleet Zelenskyiä, ällistyivät siitä, että tämä Neuvostoliiton jälkeisen ajan entinen koomikko ja Euroopan köyhimmän maan johtaja pystyi yhtäkkiä muuttamaan demokratian kasvoiksi ja maailman vapauden symboliksi.

Myös Zelenskyin vaimo Olena kannusti maata. Hänenkin oli jäänyt Ukraina heidän 17- ja 9-vuotiaiden lastensa kanssa, vaikkakin salaiseen paikkaan, erilleen presidentistä. Hän on hyökkäyksen alusta lähtien auttanut vaikutusmahdollisuuksillaan kansalaisia, postailnut rohkaisevia viestejä verkkoon ja anonut apua Ukrainan naisille ja lapsille. Hän on tukenut Zelenskyin vetoimuksia lentokieltoalueen aikaansaamiseksi ja yrittänyt nostaa erityishuomion kohteeksi nuorimpia uhreja, joita on ollut paljon – pelkästään

sodan ensimmäisen kuukauden aikana venäläisten takia kaksisataa lasta haavoittui tai sai surmansa. Olena on postannut videoita, joissa sairaalat ovat täynnä haavoittuneita, valokuvia naisista asepuvuissaan sekä mustavalkoisia valokuvia kuolleista lapsista nimineen. Näin hän on yrittänyt antaa menetyksille inhimilliset kasvot.

Ensimmäisten viikkojen aikana sen jälkeen, kun venäläistankit olivat ylittäneet rajan, saimme todistaa, kuinka toisen maailmansodan jälkeen vallinnut maailmanjärjestys kääntyi ylösalaisin. Historiallisesti puolueeton Sveitsi unohti puolueettomuutensa. Saksa, joka oli aiemmin puolustanut likimain valmista, Venäjältä Saksaan maakaasua kuljettavaa Nord Stream 2 -kaasuputkea, keskeytti putken sertifiointin ja aloitti asetuotannon. Venäjän keskuspankille asetettiin sanktioita. Venäjän finanssijärjestelmä irrotettiin pankkien SWIFT-maksujärjestelmästä niin, että sen pääsy pankkeihin maailmalla estyi. Huippubrändit pakenivat Venäjältä pelastaakseen maineensa, ja ulkomailla ihmiset kaatoivat venäläisen votkansa viemäriin. Venäjä oli yhdessä hujauksessa vieraannuttanut itsensä Euroopasta, Yhdysvalloista ja monista muista maailmanyhteisön maista.

Putin oli kuitenkin järkkymätön. Hän oli päättänyt vakaasti antaa iskun lännelle, näyttää rajattoman valtansa ja kostaa sen, miten Venäjän kansaa oli muka nöyryytetty vuoden 1991 Neuvostoliiton kaatumisen jälkeen. Venäjän federaatio jatkoi hyökkäystään pommittamalla raastasti Ukrainan kaupunkeja sekä tappamalla ja haavoittamalla viattomia siviilejä, mikä aiheutti Eurooppaan viime vuosikymmenten pahimman humanitaarisen kriisin. Pelkästään sodan ensimmäisten kahden viikon aikana Venäjä ampui Ukrainaan 710 ohjusta sekä pommitti kouluja, kerrostaloja ja synnytyks-

sairaaloita. Venäjän asevoimat tuhosi kranaatein erään teatterin, jota käytettiin siviilien turvapaikkana ja jossa oli yli tuhat naista ja lasta.

Tämä käsittämätön katastrofi tuhoaa maatamme parhaillaan, ja luultavasti se jatkuu myös seuraavien kuukausien ajan, mutta me kaikki Ukrainassa olemme järkähtämättömiä. Olemme päättäneet saada toisenlaisen tulevaisuuden. Se luvattiin meille kolmekymmentä vuotta sitten, keskiviikkona 24.8.1991, kun olin itse vasta vähän alle viisivuotias. Sinä päivänä Ukraina julistautui virallisesti itsenäiseksi Neuvostoliitosta. Se oli monumentaalinen saavutus seitsemänkymmenen vuoden kommunistivallan jälkeen. Se merkitsi, että yhtäkkiä, yhdessä vuorokaudessa, minun ei enää tarvinnut varttua rajallisin mahdollisuuksin. Sen sijaan saatoin uskoa, että mikä tahansa olisi mahdollista, jos vain tekisin lujasti töitä.

Itsenäisen Ukrainan historia on siten myös oma tarinani. Olen uuden Ukrainan lapsi, perheeni ensimmäinen jäsen, jonka kotikieli on ukraina. Minulla oli onni syntyä juuri oikeaan aikaan. Minulla oli tilaisuus saada hyvä koulutus. Vaikka olin pienen kaupungin tyttö, suoritin tohtoritutkinnon ukrainalaisesta kirjallisuudesta. Sen jälkeen työskentelin toimittajana. Sitten pääsin presidentti Zelenskyin lehdistösihteeriksi, ja sen jälkeen palasin uudelleen toimittajan työn pariin. Ansaitsin ylpeänä paikkani kukoistavassa, elinvoimaisessa, vapaassa ja läpinäkyvässä maassamme.

Tämä on myös tarina yhdestä sukupolvesta, minun sukupolvestani, ja niistä, jotka ajattelevat meidän laillamme. Me olemme päättäneet palauttaa kadotetun ukrainalaisen perintömme ja samalla luoda itsellemme elinvoimaisen nykyaikaisen identiteetin. Meillä on runsaasti ideoita siitä, mihin

suuntaan me olemme menossa, mitä pidämme arvossa menneestä ja keitä haluamme olla tulevina vuosikymmeninä.

Ukrainan yhteiskunnan tarina voi opettaa muille paljon. Identiteettimme on monimutkainen, monikasvoinen, monikansallinen, moniuskonnollinen ja suvaitseva, ja siinä sulautuvat yhteen sekä muinainen viisaus että romanttiset ihanteet. Olemme kestäneet paljon: tsaarien ajan orjuuden, sorron ja köyhyyden. Olemme kärsineet äärimmäisiä vastoinkäymisiä, selvinneet holodomorista (miljoonia 1930-luvulla surmanneesta nälänhädästä) sekä holokaustista ja toisesta maailmansodasta (joissa yhteensä sai surmansa vielä neljä miljoonaa henkeä). Näiden kolmenkymmenen vuoden aikana ei ole ollut helppoa elää jatkuvan kriisin keskellä, menettää alueita, joutua nöyrytymään turvatakuisiin ja samaan aikaan puhua mahdollisuuksien ja tilaisuuksien maasta, rikkaasta historiastamme, kansallissankareistamme ja esivanhempiemme kulttuurista. Näin asiat nyt kuitenkin ovat. Tiedämme, keitä olemme, emmekä anna enää muiden määrittellä itseämme.

Emme ole uhreja.

Me olemme maa, jossa ihmiset pystyvät elämään rinnakkain erimielisyyksiensä, täysin erilaisten menneisyyksiensä ja toisinaan aivan vastakkaisten maailmankatsomustensa kanssa sekä samalla luomaan määrätietoisesti kulttuurien vivahteikasta mosaiikkia.

Nämä traumat ovat kuitenkin vaatineet veronsa. Psykologit Carol Dweck ja Lauren Howe Stanfordin yliopistosta ovat kirjoittaneet ”torjutun traumasta” eli siitä, kuinka torjunnan jälkeen henkilö saattaa kyseenalaistaa oman elämänsä. Muistamme, kuinka koulussa myöhästyessämme jotkut opiskelijat koputtivat kohteliaasti oveen, vilkuilivat

Ukrainan hallinnon sisäpiiriläisen suora ja koskettava kuvaus presidentti Volodymyr Zelenskyin taistelusta maansa demokratian ja vapauden puolesta.

Presidentin lehdistösihteerinä toiminut Julija Mendel kuvaa, kuinka Zelenskyi ryhtyi presidentinvaalit voitettuaan määrätietoisesti uudistamaan maataan Venäjän jatkuvan painostuksen alla.

Mendel oli mukana, kun Zelenskyi pyrki viemään entistä neuvostovaltiota kohti länttä. Hän kertoo sisäpiiritietoa Zelenskyin ja Putinin tapaamisista, Ukrainan valtavista talousongelmista sekä maan politiikkaan sotkeutuneista oligarkeista, joista osa ajoi avoimesti Venäjän etuja. Kreml kohdisti toistuvasti trolliarmeijansa kyberhyökkäyksiä Zelenskyitä vastaan.

Mendel kertoo myös omasta elämästään sekä siviilien karmeista olosuhteista Venäjän aloittaman hyökkäyssodan keskellä. Oman kihlattunsa hän saattoi rintamalle sotimaan maansa puolesta.

Julija Mendel muistuttaa meitä totuuden tärkeydestä sekä ihmisyydestä. Arvoista, jotka Venäjä on täysin hylännyt sodan aikana.

JULIJA MENDEL on ukrainalainen toimittaja, joka toimi Volodymyr Zelenskyin lehdistösihteerinä ja tiedottajana vuosina 2019–2021. Mendelillä on vuosien kokemus toimittajan työstä ja hänen kirjoituksiaan on julkaistu mm. New York Timesissa ja Washington Postissa. *Taistelu vapaudesta* on hänen ensimmäinen kirjansa.

Kuva: President.gov.ua

9 789523 824850

KL 99.1
ISBN 978-952-382-485-0

DOCENDO
www.docendo.fi

Kansi: Katse Design